

Enstitüsü: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Emre Berkan Yeni

Tez Türü ve Tarihi: Yüksek Lisans – Mayıs 2023

ÖZET

AFGANİSTAN TÜRKMENCESİ ERSARI AĞZI DERLEMELERİ ÜZERİNE (DİL İNCELEMESİ-SÖZLÜK)

Bibi Khadija NOORULLAH

Bu tez çalışması hazırlanırken, Afganistan'ın bazı bölgelerine tarafımızca bizzat gidildi ve orada yaşayan Türkmen nüfusundan insanlarla çeşitli konular üzerine röportajlar yapıldı. Yapılan bu röportajların ses kayıtları deşifre edilerek yazıya geçirildi. Afganistan Türkmenlerinin yaşadıkları bazı bölgelere ulaşımın ve buralarda araştırma yapmanın Afganistan'ın mevcut sisyasi ve sosyal ortamı gereği araştırmacıların can güvenliği açısından tehlikeli olması sebebiyle tarafımızcaburadaki Türkmen yerleşimlerinin tamamına ulaşılması mümkün olmamıştır. Ulaşılan yerlerde yapılan derlemelerle bu bölgelerdeki yerel ağızları, derlenen metinlere bağlı olarak hem fonetik hem de morfolojik açıdan incelenmiştir.

Çalışmanın Giriş bölümünde Afganistan'ın fiziki coğrafyası, Türkmen tarihi ve Türkmence hakkında bilgi verildikten sonra Birinci Bölümde Türkmenlerin yaşadığı beş farklı bölgede yapılan derlemelerin ses kayıtlarından deşifre edilmiş metinleri yer almaktadır. Yapılan röportajlardaki konuşma konuları şu başlıklar altında toplanmıştır:

- 1)Türkmen kadınlarının yaşadığı zorluklar,
- 2)Türkmen halkının misafirperverliği,
- 3)Türkmen bir yazarın, okumak için çocukluğunda verdiği mücadele,
- 4)Afganistan'daki Türkmenlerin dışlanması,
- 5)Türkmen halkının yaygın olarak kullandıkları atasözleri

İkinci Bölümde derlemelerin ses bilgisi açısından özellikleri incelenmiştir. Üçüncü Bölümde şekil bilgisi üzerinde durulmuş, Dördüncü Bölümde derlemelerdeki söz varlığı üzerinden sözcük türleri incelenmiştir. Son olarak derlenen metinlerdeki sözcüklerin metinlerde geçtikleri yerleri de gösteren bir sözlük oluşturularak çalışma Sonuç Bölümü ile tamamlanmıştır.

Derlemeler incelenirken kolaylık olması açısından, metinler her beş cümlede bir numaralandırılmıştır. Dil incelemesi bölümünde örnek olarak verilen tüm kelimelerinmetinlerdeki satır numaraları verilerek gösterimi yoluna gidilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afganistan Türkmenesi, Türkmençe, Ersarı Ağzı
Bilim Dalı Sayısal Kodu: 30201

University: Istanbul Kültür University
Institute: Institute of Graduate Education
Department: Turkish Language and Literature
Programme: Turkish Language and Literature
Supervisor: Asst. Prof. Emre Berkan YENİ, Ph.D.
Degree Awarded and Date : MA – May 2022

ABSTRACT

A STUDY ON TURKMEN DIALECT ERSARI IN AFGHANISTAN (LANGUAGE ANALYSIS-DICTIONARY)

Bibi Khadija NOORULLAH

While preparing this thesis, we personally visited some parts of Afghanistan and interviewed people from the Turkmen population living there on various subjects. The audio recordings of these interviews were transcribed and transcribed. It has not been possible for us to reach all of the Turkmen settlements here, as it is dangerous for the life safety of researchers due to the current political and social environment of Afghanistan, to reach some regions where Afghanistan Turkmen live and to do research there. With the compilations made in the places reached, the local dialects in these regions were examined both phonetically and morphologically depending on the compiled texts.

In the Introduction part of the study, after giving information about the physical geography of Afghanistan, Turkmen history and Turkmen, in the First Part there are texts deciphered from the audio recordings of the compilations made in five different regions where Turkmens live. The topics of conversation in the interviews were grouped under the following headings:

- 1) The difficulties faced by Turkmen women,
- 2) The hospitality of the Turkmen people,
- 3) The struggle of a Turkmen writer in his childhood to read,
- 4) The exclusion of the Turkmen in Afghanistan,
- 5) Proverbs commonly used by Turkmen people

In the second part, the features of the compilations in terms of phonetics are examined. In the Third Chapter, morphology was emphasized, and in the Fourth Chapter, word types were examined through the vocabulary in the compilations. Finally, a dictionary was created showing the places where the words in the compiled texts were used in the texts, and the study was completed with the Conclusion Section.

For convenience when reviewing the reviews, the texts are numbered every five sentences. All the words given as examples in the language analysis section were displayed by giving line numbers in the texts.

Keywords: Afghanistan Turkmen Language, Turkmen Dialect, Ersarı Dialect.

Science Code: 30201